

в дійсності ж цілим тягарем лягає він на плечі українського і білоруського народу. В цьому законопроекті цей з'являється тільки дальшим продовженням споконвічної боротьби крманичів російського національно-державного життя з поляками за право володіння Україною та Білорусією. І в цій боротьбі українському народові доводиться бути як і давніше тільки зняряддям, а як вона скінчиться, — доведеться розплачуватися собою перед щасливим переможцем.

Отже, коли ми бачимо, як в урядовому законопроекті залічують увесь український народ на Правобережжі до народності „російської“, то знаємо дуже добре, що це робиться не з великої любові до „єдинокровного племені“, не з бажання оборонити його від „польської небезпеки“ іменем „народності державної“, а просто тому, щоб підняти процент „російського“ землеволодіння в Ю.З. Краї, та оперти на цьому перевагу російського поміщицтва—цього справжнього представника російського народу на правобічній Україні—над поміщицтвом польським. Бо коли б справді уряд дбав щиро про інтереси мільйонів українського та білоруського селянства, та хотів забезпечити ці мільйони від „польської небезпеки“, то на це вистало б, як слушно писали свого часу „Русскія Вѣдомости“, „обнизити земський ценз“ і тим самим земство наше адемократизувати. Але ж од „єдинокровності“ та „близького родства“ з пануючою нацією велику користь мають тільки д.д. Піхні і Савенки, та ще може галицькі москвофіли цього „злодійкуватого“ типу, як їх влучно схарактеризував д. В. П. в своїх листах „з Невських берегів“ в ч. 63 „Ради“. Селянські ж маси українського й білоруського народу не дістануть в проєктованім урядом земстві в „західних губерніях“ ні одного голосу більше, ніж мають селяне в губерніях російських, а коли надто зважити, що на Україні збільшується тільки значно число представників російських поміщиків, та додати ще до того представників поміщиків польських, то процент селянських заступників в правобічному українському земстві буде значно менший від того ж проценту в земстві російських губерній.

Але поминаючи антиукраїнський характер цього законопроекту, він, як оказується, навіть в своїх безпосередніх завданнях не рахується з реальними обставинами і з дійсністю, що все буває сильнішою від усяких канцелярських творів. Ця ж дійсність показує, що—з одного боку російське поміщицтво на Правобережжі ласе на всякі урядові „тепленькі“ посади і займається місцевими „земськими“ справами воно, як не раз писав в жалем навіть „Кієвлянин“, не має часу та охоти і що при тих обставинах без помочі поляків так чи сяк не обійдеться;—з другого ж боку ця сама дійсність каже, що цей польський елемент, так завзято поборюваний урядовим законопроектом, зовсім не такий для російського „стану посідання“ на Україні страшний, як його уряд малює, а навпаки, що еволюція, котру цей елемент перейшов останніми часами, зовсім приладнала його до заняття місця при спільній „трапеції“ з російським елементом на Правобережжі і що навіть він готовий підтримувати уряд во всіх його „дѣлах і помышленіях“, призначених для „введення окраинъ в сферу государственной культуры“, кажучи словами д. Столипіна.

Для потвердження вищесказаного наводимо документ, котрий дуже ясно та виразно малює настрої верховодячої польської більшості на Україні. Зветься він „Особое мнѣніе“ и „заявленіе“, поданням

поляками представителями Кіевской, Волинской и Подольской губерній въ засѣданіи совѣта по дѣлам мѣстнаго хозяйства по поводу введенія выборнаго земства в 9-ти западныхъ губерніяхъ“. Що до „заявленія“, в якому депутати поляки—„убѣжденные государственники“—зрікаються дальшої участі в нарадах „совѣта“, покладаючи всю надію на „государственное чутье русскаго народа“, що не дасть—як вони думають—провести в життя постанов цього „совѣта“, то воно було свого часу (в октябрі минулого року) зазначено в пресі, і тому ми його тут не наводимо, натомість подаємо майже в цілості і в оригіналі „особое мнѣніе“, в якому авторі його малюють сучасний настрій польського громадянства на Правобічній Україні.

Запротестувавши проти принципів урядового законопроекту, представники цього польського громадянства так пояснюють свій протест: „мы отрицаемъ—пишуть вони—эти основания потому, что они противны самымъ жизненнымъ интересамъ русскаго государственнаго и мѣстнаго земскаго хозяйства, а также потому, что они по отношенію къ польскому населенію края глубоко и безцѣльно несправедливы.“

Польское населеніе Ю. З. Края в недавніе смутные годы безспорно доказало, что оно неизмѣнно стоитъ на сторонѣ государственнаго долга и порядка. Оно поддерживало послѣдній въ общественныхъ организаціяхъ, каковымъ является „Союзъ земледѣльцевъ и земледѣльцевъ“, въ составъ котораго вошли сотни польскихъ сельскихъ хозяевъ. Не смотря на это, когда смута улеглась, и пришло время воспользоваться польскими культурными силами для творческой работы, оказывается, что проекту о введеніи въ край земскаго положенія, что для этихъ силъ мѣста нѣтъ, что они отъ работы отстраняются. Намъ говорятъ, что такое отношеніе мотивируется необходимостью положить закономъ предѣльныя грани національнымъ антагонизмамъ, но для подобныхъ антагонизмовъ почвы на мѣстѣ нѣтъ, и если они проявились на выборахъ въ Государственную Думу (куда, кстати сказать, на послѣднихъ выборахъ не набравъ ни одинъ представитель польскаго населенія трехъ губерній), то это слѣдуетъ приписать виѣшнимъ впливамъ и политическимъ спекуляціямъ.

Страхование русской государственности отъ не только безвреднаго для нея, но и прямо ей полезнаго, какъ доказали событія 1905 года, польскаго населенія, представляется поэтому безцѣльнымъ.

Мало того. Оно по проекту достигается слишкомъ дорогой цѣной пониженія полезности и продуктивности земскаго дѣла. Никто не станетъ спорить противъ очевидной истины, что отстраненіе отъ земства культурныхъ работниковъ, тѣсно связанныхъ и сжившихся съ мѣстными бытовыми условиями, профессионально занятыхъ трудомъ въ области сельскаго хозяйства и традиціонно преданныхъ интересамъ родного края (?) виѣ всякихъ національныхъ особенностей (?), не можетъ не отозваться вредно на земскомъ дѣлѣ.

Польское населеніе Ю. З. Края, даже, руководствуясь однимъ чувствомъ здоровой эгоизма, прекрасно отдастъ себѣ отчетъ въ томъ, что его экономическое благополучіе и пожалуй самое существованіе неразрывно связаны съ устойчивостью государственнаго строя Россіи и его центристической силой (*). Политика не сознающая этого, а таковой является политика проекта, блуждаетъ въ потьмахъ, и не будетъ вовсе для насъ удивительнымъ, если ея послѣдствія приведуть къ совершенно неожиданнымъ для нея результатамъ, одинаково плачевнымъ какъ для польскаго населенія, такъ и для земскаго дѣла и для самой русской государственности.

Коли до цього красномовного „мнѣнія“ додамо ще й те, що вся сучасна польська преса на Україні в цілості признає, йдучи слідом за відповідними російськими кругами, „російськість“ Правобережжя і, виставляючи таким чином поляків одинокою (поруч жидів) пригнобленою нацією на Україні, забезпечує собі до того симпатію російської третьо-думської епопозіції, то побачимо, що урядовий законопроект „за неимѣніемъ непріятеля“ тратить всю свою силу та зістається без прихильників в російській „законодавчій“ інституції.

І справді показалося, що в думській комісії, котра розглядає цей

законопроект, він не тільки не має більшості, але має проти себе навіть націоналістів і октябристів. Ці дві фракції виробили натомість новий компромісовий законопроект, котрий розуміється епопозі задержує антидемократичний і антиукраїнський характер урядового, але за те, як доносить добре поінформований в цій справі петербурський кореспондент „Dziennik Kijowsk'ogo“ в № 72 цієї часописи, „майже зовсім справедливий“ в визначенню числа гласних поляків. Після цього число гласних поляків в Київщині збільшується з 48 (урядового законопроекту) на 85 (октябри-націонал.), на Волині—з 66 на 108, на Поділлі з 57 на 101. Крім того компромісовий октябристсько-націоналістичний законопроект нищить всякі обмеження, що запроважує уряп для поляків-членів земських управ та земських урядовців.

Розуміється, стоячи все на ґрунті анесення всяких обмежень для якої би то не було національності на Україні, ми можемо тільки вітати оцю ознаку октябристсько-націоналістичної „справедливості“ супроти поляків. Тільки-ж ми дуже добре знаємо, де тут „собака закопана“ і вище ми вказали причини цієї незвичайної для цих сфер „толерантності“. Ми знаємо теж, що од цього майбутнього російсько-польського земства, не вважаючи навіть на всі форми, які при сучаснім політичнім безголов'ю цієї законопроект ще може прийняти,—нам добра ждати для себе не доведеться, і знаємо врешті, що з тісним сполученням російського і польського елементу на Україні, котрого—як це ми бачили—можна рівіше чи пізніше сподіватись, боротьба за культурно-національну емансипацію українського народу стане ще тяжчою, але про те віримо—не безнадійною...

В. Правобережець.

Цікавий документ.

(До характеристики майбутнього земства на Правобережжі).

Як відомо, заведення „выборнаго“ земства в 9 західних губерніях має відбутися після урядового проекту, 1 липня цього року. Ця реформа настільки важна для внутрішнього життя Правобічної України, що варто звернути на неї більшу увагу і за-адалегідь уявити собі всі ті „блага“, до несе вона українському народові.

Суть урядового законопроекту в цій справі зводиться в остаточній мірі до того, щоб забезпечити земству „західних“, то б то правобічних українських, білоруських та литовських „губерній“, російський характер. Остріе цього законопроекту звернено на перший погляд головню проти поляків,